

Chamberlainovi razgovori s Hitlerjem so veljali plebiscitu - Drugi sestanek - v ponedeljek Chamberlain danes odpotoval v London - Francoski ministrski predsednik gre danes v Anglijo - Posrednik Runciman odpotoval danes v London

München, 16. septembra. o. Angleški ministrski predsednik je z letalom družbe »Imperial Airways« po 13. uri priletel v München.

Na Münchenskem letališču so razobesili zastave s kljukastim križem in britanske zastave. Mnogo sto ljudi se je zgrnilo okoli letališča. Ko je predsednik britanske vlade Chamberlain stopil iz letala, ga je prvi pozdravil britanski poslanik Henderson, nato pa nemški poslanik v Ribbentrop. Chamberlain in Ribbentrop sta si priručno stisnila roko. Dobre volje in v nepriljubljenem razgovoru se je Chamberlain v družbi v. Ribbentropa in britanskega poslanika Hendersona odpeljal z letališča z avtomobilom. Na vožnji proti postaji je prebivalstvo Chamberlaina priručno pozdravljalo. Ko je prispel na slavnostno okrašenno postajo, ga je v čakalnici pozdravil gauleiter Adolf Wagner, nato ga je pa z Ribbentropom spremljal do vlaka. Malo pred odhodom posebnega vlaka je na postajo prišel tudi bavarski namestnik general v. Epp. Ob 13.16 je vlak odpeljal proti Berchtesgaden. Ko je zapuščal postajo, so Chamberlaina pozdravljali priručni vzkliki »Heil in Hurra!«

Nekaj minut po 16 se je Chamberlain pripeljal v

družbi zunanjega ministra v. Ribbentropa s posebnim vlakom na Berchtesgadensko postajo. Tam sta ga sprejela minister dr. Meixner in Hitlerjev adjutant major Stumpf.

Pred postajo v Berchtesgadenju je bilo zbranih veliko ljudi in časnikarji vseh narodnosti, ki so prihiteli v Berchtesgaden deloma z letali. Ko je Chamberlain stopil s postaje, ga je množica pozdravila s »hura« kliči in ga pozdravljala v angleščini. Chamberlain se je s Hitlerjem avtomobilom v spremstvu drugih šestih avtomobilov odpeljal v Grand hotel, ki leži na bregu nasproti Obersalzbergu, kjer je Hitlerjeva vila. Predsednik Chamberlain se je v hotelu ustavil pol ure, potem pa se je z nemškim zunanjim ministrom von Ribbentropom odpeljal po zastraženi cesti do Hitlerjeve vile na nasprotnem bregu, kamor je prišel ob 16.55. Hitler je prišel Chamberlainu naproti do vrtnih vrat in se z njim zelo priručno pozdravil, nakar je povabil angleške goste in nemške dostojanstvenike na čaj. Ob 17.30 sta se Chamberlain in Hitler umaknila v kanclejevo delovno sobo, kjer so se začeli razgovori, ki so trajali do 20. Chamberlain je odšel iz Hitlerjeve vile ob 21.

Ob 21 je izšlo kratko uradno poročilo, ki so ga razdelili množici časnikarjev, katere je neprenehoma naskakovala vse pomembnejše nemške osebnosti, da bi dobila kakih podatkov o razgovorih. — Poročilo pravi:

»Vodja in državni kancelj je imel v četrtek na Obersalzbergu z angleškim ministrskim predsednikom Chamberlainom sestanek. Med razgovorom je prišlo do prijateljske in odkritosrčne izmenjave misli. Angleški ministrski predsednik bo odletel v London jutri, da se posvetuje z angleško vlado. Drugi razgovor med vodjem in angleškim ministrskim predsednikom bo v nekaj dneh.«

Predsednik Chamberlain je snoči v hotelu sprejel dopisnika londonskega »Daily Maila« in mu dal naslednjo kratko izjavo:

»Imel sem prijateljski razgovor s kanclerjem Hitlerjem, v katerem sva pretresala sedanji položaj in bom gledal, da se čimprej spet sestanem z njim.«

Danes zjutraj so v okolici angleškega ministrskega predsednika izjavljali, da bo imel nočjo in jutri v Londonu posveto z vlado ter se bo vrnil v Nemčijo v ponedeljek in imel popoldne drugi sestanek s Hitlerjem.

Pariz, 16. septembra. o. Poročajo, da bo francoski ministrski predsednik Daladier še danes z letalom odpotoval v London, kjer se sestane z angleškim ministrskim predsednikom Chamberlainom, s katerim se bosta razgovarjala o Chamberlainovem sestanku s Hitlerjem in o stališču, ki ga bosta Anglija in Francija zavzeli z ozirom na Hitlerjeve predloge. Sporazumela se bosta tudi o stališču, ki ga bo Chamberlain zavzel v ponedeljek pri drugem razgovoru s Hitlerjem.

Berchtesgaden, 16. septembra. o. Reuter poroča, da drugi sestanek angleškega ministrskega predsednika s Hitlerjem ne bo več v Berchtesgadenju, temveč v Berlinu.

Praga, 16. septembra. o. Odposlanstvo lorda Runcimana poroča, da bosta Runciman in Gwatkin danes odpotovala v London na posvetovanja z angleškim ministrskim predsednikom in z vlado. Runcimanov tajnik Gwatkin je z ozirom na to nenadno odpotovanje izjavil: »Gremo v London, da rešimo mir in se čez nekaj dni vrnemo v Prago.«

Berlin, 16. sept. o. Uradni nemški krogi o vsebini včerajšnjih razgovorov med Hitlerjem in predsednikom angleške vlade popolnoma molče. Diplomatska osebnost, ki je prisostvovala sinoči slovesu med Hitlerjem in Chamberlainom pravi, da je bilo slovo obeh državnikov zelo priručno. Iz njunih obrazov je bilo mogoče razbrati, da ni prišlo med njima do nobenega nesoglasja.

Ker tudi z angleške strani potrjujejo, da je večerni razgovor med Hitlerjem in Chamberlainom potekel v zelo prijateljskem duhu, pravijo v Berlinu, da je treba gojiti najboljše nade za uspeh tega razgovora, ki je za evropski mir odločilen. Zadnji stavek uradnega poročila, da bo v nekaj dneh prišlo do novega razgovora, je treba razumeti tako, da bo razgovor najbrž v ponedeljek. Naj bodo sklepi angleške vlade po Chamberlainovem poročilu taki ali taki, se bo ministrski predsednik v ponedeljek vendarle vrnil v Nemčijo, da nadaljuje razgovore.

Česa zanesljivega o predlogih, ki jih je Hitler dal za rešitev nemškega vprašanja v CSR in o stališču, katero je do teh predlogov zavzel Chamberlain, ni mogoče izvedeti. Splošno mnenje, katero potrjujejo tudi italijanska poročila pa je, da je Hitler predlagal Chamberlainu naslednje:

1. Praška vlada mora takoj odpoklicati iz nemških krajev vojsko in policijska ojačenja.
2. Treba je takoj uvesti postopek za ljudsko glasovanje, ki naj odloči, ali hočejo

češki Nemci ostati češki državljani ali pa hočejo priti pod Nemčijo.

To je po Hitlerjem misljenju edina rešitev zudeškega vprašanja.

Nemški krogi trdijo, da v Berchtesgadenju nimajo vtisa, da bi bil Chamberlain tej zahtevi nenaklonjen, saj je utemeljena v načelu o samoodločanju narodov. Hitler je po teh vesteh Chamberlaina, s katerim Nemci v CSR razglašajo svojo vo-

Mobilizacije na Češkoslovaškem ni Kazensko postopanje proti sudetsko-nemški stranki

Praga, 15. septembra. AA (Reuter) Na pristojnih mestih izjavljajo, da je vlada poklicala pod zastavo le malo rezervistov in to samo tiste, ki so določeni za posebno službo. Vesti, da bi bilo mobilizirano šest letnikov, so popolnoma izmišljene.

Predsednik republike je snoči s posebnim oklicem odgodil sedanje zasedanje parlamenta. Pričakujejo, da se bo parlament sestel brž, ko se bo popravil položaj.

Praga, 16. sept. AA. (Reuter) Izvedelo se je, da se bo uvedlo kazensko postopanje proti sudetsko-nemški stranki kot politični organizaciji zaradi proglašanja njenih voditeljev.

Nemški tiskovni urad pa je po Münchenskem radiu včeraj objavil izjavo, v katerem pravi, da je bil proglas o samoobrambi sudetskih Nemcev

umetno peno. S tem načinom gašenja je bila nevarnost takoj odstranjena, kajti ogenj je takoj prenehal. Na pomoč so prihiteli tudi gasilci iz železniške delavnice pod vodstvom poveljnika g. Alfonza Kesslerja, ki so pripeljali s seboj najmodernejšo pripravo za gašenje s peno. Že so prispeli tudi gasilci iz Studenca, ki pa niso stopili v akcijo, ker je bil ogenj že prej pogasjen. Vse gašenje je trajalo okoli pol ure.

Škode do zdaj še niso ocenili, ker še ni gotovo, če so stroji postali zaradi eksplozije nerabni. V tem primeru bi škoda znašala nad 100.000 din. K sreči so bili ti tovarniški prostori močno zavarovani z betonsko streho, tako da se ogenj ni mogel razširiti še na bližnja skladišča, v katerih ima tvrdka spravljanih okoli 800.000 kg olja in bencina. Če bi ogenj zajel tudi to skladišče, bi bila eksplozija katastrofalna, posebno še zato, ker so v neposredni bližini tudi tekstilni objekti tvrdke Zelenko in Co.

Strahovita eksplozija v skladišču Motor Oil 800.000 kg olja in bencina je bilo v nevarnosti

Maribor, 16. septembra.

Tvrdka Motor Oil, ki je last tovarnarja g. Gola iz Dravograda, ima v Mariboru ob Linhartovi ulici veliko skladišče raznega mineralnega olja in bencina. V njih ima tvrdka tudi posebno destilacijo za rafiniranje umetne nafte za bencin in plinska olja. V tej destilaciji je danes ob 8.15 nastala silovita eksplozija.

Včeraj so bili stroji za destilacijo popravljeni, pa je verjetno nastal kratak stik. Stroj goni namreč elektrika. Zaradi tega stika se je verjetno vnel plin. Razlegla se je silovita eksplozija, ki je vrgla okna in vrata s svojih mest. V trenutku pa je že požar zajel stroj.

V tem poslopiju je zaposlenih več delavcev, ki so takoj prihiteli gasiti. Začeli so zajemati vodo iz hidranta, kar pa se je izkazalo za nesposobno, kajti ogenj je začel divjati še huje, ker so vodo prilivali bencinu. Naposled so prihiteli še gasilci iz Maribora pod vodstvom g. Krambergerja ter začeli gasiti z

lajna opozoril na včerajšnji razglas Konrada Henleina o priključitvi k Nemčiji.

Zaradi zahteve po plebiscitu, ki je tako važna, da se predsednik angleške vlade ni mogel in smel odločiti sam, je danes odpotoval v London, da se posvetuje s svojo vlado. Nemškim krogom se ta Chamberlainov korak zdi sam po sebi umeven.

Rim, 16. septembra. o. V italijanskih poučenih krogih odobravajo Chamberlainov korak in pravijo, da je treba pričakovati plebiscita glede sudetskih Nemcev. Če se bosta Chamberlain in Hitler sporazumela, potem ni dvoma, da bodo vse češko vprašanje končno in vedljivo uredile štiri velesile: Anglija, Francija, Italija in Nemčija, ki so glede tega vprašanja že zdaj v stikih. Po rešitvi češkega vprašanja se bodo začela urejevati tudi druga sporna vprašanja svetovne politike, nakar bi prišlo do trajne zveze teh štirih velikih držav.

Nemci grozijo s talci

London, 16. sept. o. Diplomatski poročevalci »Daily Maila«, Ward Price, poroča v svojem listu, da je Nemčija poslala ostro noto češkoslovaški vladi zaradi neprestanih nemirov na sudetskem ozemlju in zaradi napadov na sudetske Nemce. Nadalje pravi, da je v tej noti Nemčija zagrozila Čehoslovakom, če bodo nadaljevali z aretacijami in napadi na sudetske Nemce, da bo tudi Nemčija češkoslovaške državljane aretirala in jih obdržala kot talce, dokler se ne bo izboljšal položaj na sudetskem ozemlju.

Češki tisk odločno odklanja plebiscit

Praga, 16. sept. o. Ves češkoslovaški tisk danes odločno zavrača sleherni misel na plebiscit, na katerega ne bo češkoslovaška, kakor piše »Venkov«, nikdar pristala. Tudi ni mogoče sklepati Češkoslovaški nobenega sporazuma med drugimi državami, ne da bi pri tem sodelovala Češkoslovaška sama. CSR se bo branila z vsemi sredstvi, kakaj prišel je odločilni trenutek za obstanek republike.

Praga, 16. sept. AA DNB: »Prager Telegraph« razpravlja o predlogu za plebiscit in pravi: Na plebiscit ne moremo pristati. Plebiscit bi pomenil vojno.

Novi nemiri po nemških krajih Splošna stavka, beg iz nemirnih krajev

Praga, 16. sept. o. Po zadnjih poročilih nemiri v sudetskih pokrajinah še vedno trajajo in prihaja povsod do novih spopadov. Iz nemškega vira poročajo, da je bil včeraj v Hebu ubit pri spopadu pokrajinski vodja Henleinov stranke Hausmann. Nemci so ponekod razdrli železniške proge in pretrgali brzojave ter telefonske zveze.

V sudetsko-nemških pokrajinah je proglašena splošna stavka. V Rajhenbergu so vse trgovine zaprte. Delavci so zapustili tovarne. Niti listi ne izhajajo. »Reichenberger Zeitung« ni mogla iziti,

Henlein zahteva priključitev k Nemčiji

Berlin, 16. sept. AA. Stefani: Vodja sudetskih Nemcev Henlein je postal iz Heba proglas, v katerem med drugim pravi, da je češki pritisk po uporabi strojne, bojnih avtomobilov in pušk proti golorokemu prebivalstvu dosegel svoj vrhunec. S tem je češki narod dokazal pred vsem svetom, da je skupno življenje s sudetskimi Nemci nemogoče. Skušnja 20 letne tiranije in kri, ki je bila prelita v zadnjem času — nadaljuje Henlein v svojem proglasu — me silita, da izjavim: Najprej leta 1919 smo vsi izgubili pravico, da se borimo ter smo bili prisiljeni, da živimo v češkoslovaški državi. Drugič smo mi storili vse, da bi zagotovili obstoj našega naroda. Tretjič smo podvzeli vse napore, da bi prišlo do poštene in pravilne rešitve, toda ti napore so se razbili. V tem času težke krize, ki jo preživljajo sudetski Nemci, hočem izjaviti pred vsem civiliziranim svetom tole: Hočemo živeti kot svobodni državljani, hočemo mir in red v naši domovini, hočemo svobodo v naših domovih.

Vesti 16. septembra

Molitve za mir sta za 18. septembra določili angleška katoliška in protestantska Cerkev s posebno poslanico.

Ameriški predsednik Roosevelt je bil, kakor poročajo ameriški listi, po Chamberlainu obveščen o potovanju k Hitlerju. Roosevelt je danes dospel v Washington, kjer se bo udeležil ministrske seje, nočjo ali jutri pa bo najbrž imel po radiu govor za mir. Govor bo naslovljen na vse narode sveta.

V bojih po Palestini je bilo do torka dalje ubitih 40 ljudi. Angleške oblasti so z velikimi globami kaznovale več vasi in dale porušiti precej hiš.

Angleški kralj Jurij VI. je včeraj sprejel zunanjega ministra lorda Halifaxa.

Predsednik dr. Beneš je sprejel zastopstvo slovaške ljudske stranke in se z njim razgovarjal o ureditvi raznih slovaških vprašanj. Zatrnil je Slovakov, da bodo ugodili vsem njihovim zahtevam.

Spominke slovesnosti za pokojnim predsednikom Masarykom so bile predvčerajšnjim in včeraj po vseh češkoslovaških krajih.

Bolgarski kralj in kraljica sta včeraj iz Londona odpotovala v Pariz, odkoder se bosta vrnila domov.

Angleški odbor za državno obrambo je imel včeraj svojo redno tedensko sejo, ki je trajala samo eno uro.

Angleška delavska stranka je imela včeraj sejo svojega osrednjega odbora, na kateri so razpravljali o evropskem političnem položaju.

Poljska vlada ne bo odstopila in se tudi smer poljske politike kljub razpustu narodnega predstavništva in novim volitvam ne bo spremenila.

ker je vse osebe stopilo v stavko. Kako dolgo bo stavka trajala, ne vedo.

V zvezi z incidenti v Chebu je bilo ubitih vsega 6 ljudi, od katerih sta dva Čeha. Vsi padli so bili z obrazom obrnjeni proti hotelu Wölzel. Očitno so jih zadelo kroglo, izstreljene iz hotela. Pri nemirih v Schwaderbachu so uporniki po veliki večini zbežali na nemško ozemlje.

Praga, 16. sept. AA. (CTK) DNB je objavil poročilo, datirano iz Karlovih Varov, ki pravi, da so bili po tamkajšnjih informacijah aretirani od državne policije nekateri Henleinov poslanci, ter da jih je policija postavila pred izredno sodišče. CTK je pooblaščen, da to poročilo odločno zanika, ker je popolnoma izmišljeno. DNB naveda, da je med aretiranimi tudi poslanec Künzl. DNB je očitno pozablil, da je ravnateljstvo sudetsko-nemške stranke v Chebu omenjalo okoli polnočnega vrnitve Künzla med člani delegacije sudetskih Nemcev, ki so bili navzoči na sestanku Henleina s člani misije lorda Runcimana. Od proglasitve obsebnega stanja nihče ni bil aretiran z namenom, da bi bil stavljen pred izredno sodišče, najmanj pa kak poslanec sudetsko-nemške stranke. Edini, ki bi mogel priti v postev, bi bila ona oseba, ki je bila aretirana v hotelu v Chebu, iz katerega so streljali na ulico. To je bil nek nižji uradni sudetsko-nemške stranke. Kljub temu pa bo sodišče še sklepalo o tem, ali naj pride ta oseba pred izredno sodišče ali ne.

Praga, 16. sept. AA. (Havas) V noči s ponedeljka na torek je prispelo v Prago 10 posebnih vlakov s češkimi in nemškimi begunci iz sudetskih krajev. Danes je na Masarykov postajo prispelo 400 nemških in čeških demokratov. Zakupnik postajnega bifeja je razdelil med begunce juho, med njihove otroke pa mleko. Včeraj ob 9 je pripeljal še en poseben vlak iz Varnsburga, kjer je proglašeno obsebnost stanje. Vlak je imel 14 vagonov z 800 ljudmi. Skoraj vsi begunci so imeli znake v češkoslovaških narodnih barvah, angleške znake in rdeče cvetlice. Med begunci so večidel stari delavci, ki so prinesli s seboj vse, kar premorejo. Po nemških poročilih je do zdaj pobegnilo iz sudetskih krajev čez nemško mejo okrog 900 ljudi nemške narodnosti.

Ameriški finančni minister Morgenthau je izjavil, da je zaradi nemirnih razmer v Evropi prišlo zadnje tedne v Ameriko toliko zlata, kakor še ne pomni.

Zena angleškega ministrskega predsednika Chamberlaina se je včeraj tudi udeležila javnih molitev za srečen uspeh razgovorov med Chamberlainom in Hitlerjem.

Vse svetovno časopisje pozdravlja akcijo angleškega ministrskega predsednika za mir in njegovo pogumno pot v Nemčijo ter mu želi uspeha. Posebno veselje kaže tisk malih držav.

Večeri sredi jeseni

Ljubljana, 16. septembra.

Poezija je v teh dveh besedah, zdi se ti kot bi zabrneli, nevsiljivo in toplo, v njih trije, štirje akordi neke rahlo nostalgije glasbe. Vedri, prešerni žar svetlih in vročih dni ter volhkkih, toplih večerov je v kraju; ugasnil je, leto se nagiba, čas postaja zamišljenjski kakor bi se v krajše dneve potihem kradla vedno bolj opazna nota otožnosti in resignacije. Podnevi že iščemo sonca, postajamo na prisojnih oglih, hodimo v zatišja brez vetra in se grejemo; dnevi imajo sonca komaj še toliko kot bolnik dragocenega zdravila. Ob petih popoldne že pričena večer; naglo se ozračje sladi, zvečer že začenjamo oblaščiti površnike. Komaj odbiže šesto uro in večini ljudi delopust, že zagore po ulicah svetilke; v stanovanjih pa ne moreš več delati, če ne prižgeš luči.

Prvi mrak

Pred izlozhami se ustavljajo tisti, ki so za ta dan skoučali delo, pa se jim še ne mudi domov. Žive so ta čas v Ljubljani najbolj tri ulice, Dunajska, Miklošičeva in Aleksandrova. Po Miklošičevi hite ljudje na vlak, po Dunajski še svigajo vozila — velik je ta čas še promet — na Aleksandrovi pa začenja promenada. Mnogo življa je zdaj postala, za uro, dve seveda samo: šolska mladina se je vrnila, študentov se to kar gnete. Ulica žubori in šumi kakor panj. Toda že ob osmih se Aleksandrova prične prazniti, poleti pa je bilo na njej mnogo sprehajalcev tudi se tja do desete in enajste ure ponoči.

Zgodaj domov

Tudi časi večernih sprehodov minevajo. Prhljano se postaja in pretemno po poteh. Tudi na klopih pod Tivolijem, kjer je bilo poleti zvečer vselej vse do zadnjega mesta zasledeno, ljudje že ne utesnejo več strpeti. Kmalu se vračajo na domove po ulicah, kjer se zamaja le še malo ljudi in kjer se bodo v kratkem času na voglih spet prikazali veliki kotli, ob katerih bodo kostanjevi ponujali vroče, vroče. Zdj se doma zvečer čas le pomalec odmika; nekam pusto je še sprva tako zgodaj v sobi, čez nekaj dni in po nekih večerih, ki prinese drug za drugim mrzlega dežja, pa se privadiš sobe, domačnosti oživi. Pozneje, ko pritisne pravi jesenski mrz in ljudje začno

kuriti v pečeh, pa se ti zdi soba že kar prijetna; kar moreš, hitiš z najnujnejših opravkov domov in sedeš k peči, da se malo ogreješ in pogovoriš v domačem krogu. Stare zgodbe prihajajo na vrsto, stari dovpti spet postanejo peče; nakar prav nič več ne pogreša večernega pohajkovanja. Povečerjaš, se zamotiš s pogovorom ali pa vzameš v roke dobro knjigo, da se ti zdi kot bi se pogovarjal z najboljšim prijateljem. Ura teče, vsak udarec slišiš in vse ti postane v tej domači, prijazni tišini njeno enolično tiktakanje. Končno se ti začne dremati, razpraviš se in ležeš. Nekaj časa še poslušas, kako zunaj toži jesenski veter in posipa listje, da škrobota po slemenih in po šipah — potem pa mirno zaspiš, da sam ne zapaziš, kdaj.

Zdaj pričena družabno življenje

Poleti so se ljudje razkropili na vse strani, počivali so, jesen pa jih spet vrne v mesta. Kavarne ožive ob večerih in spet se za grmadami vseh možnih časopisov zasvetijo glave, ki jih nisi bil videl vse poletje. Tiho je v kavarni, niti muhe ne slišiš, le listi šume, ki jih bralci s pobožno zbranstvo obračajo. Pri nekaterih mizah teče polglasen pogovor, pa še ta je ves boječ, da ne bi morda pokvaril ubrane, svete tišine. Tod se zdaj zbirajo ljudje, stalni gostje v zimski sezoni; večer za večerom prihajajo, dokler jih iz kavarniških prostorov spet ne spravijo spomladanske sapice in toplejši večeri. Gledališče pričena s svojo sezono; v drami in operi je večer za večerom živo. Največ je mladine, ki pazljivo sledi dogodkom na odru, po predstavi pa debatira o posameznih spornih rečeh, hvali in graja ter si širi duševno obzorje. Sicer pa je menda še največ abonementov med uradniškimi krogi. Kmalu bo prišel tudi čas za razne koncerte; slavni umetniki bodo spet prihajali v naše mesto. Njihovi nastopi bodo tudi dajali posebno, lepo znamenje jesenskemu večerom. Končno ostanejo izbirnežem še kinematografi; tudi v njih poleti ni bilo posebnega obiska, zdaj, ob jesenskih večerih pa so spet dobro zasedeni. Prijatelji nepriljenega, prijaznega razgovora ob časi dobrega vina pa zdaj zavijejo zvečer malo v gostilno, češ doma mi je tako dolgačas, saj čas kar noče naprej, spati se mi pa tudi še ne da. In tako vsak človek po svoje preživi jesenske večere — kakor mu je pač najbolj všeč.

Raznoterosti iz dnevne kronike

Ljubljana, 16. septembra.

Zadnja dva dneva sta bila dneva velikih nesreč, zlasti avtomobilskih. Zanimivo pa je, da se te nesreče, ki so bile letos tako pogoste, dogajajo navadno s težkimi tovornimi avtomobili. Kaj je krivda pri tem, je težko reči, vsekakor pa precej zakrivajo mladi šoferji, ki pade svoja teška vozila kot nori. Ko človek včasih gleda to drvenje, se mu kar lasje ježijo in nehotne prikaže, da se bo zdaj zdaj kaj zgodilo. V tem pogledu pa je zlasti usodna Miklošičeva cesta, ki je poleg Dunajske glavna odvozna cesta s kolodvoru. Komaj pred dobrimi štirinajstimi dnevi sta doživela hud karambol Pečnikarjev avtomobil in neki luksuzni avtomobil; to je bilo na križišču Miklošičeve ceste in Tavčarjeve ulice. Včeraj popoldne pa se je na vogalu Masarykove in Miklošičeve ceste spet dogodila

težka prometna nesreča

ki je zahtevala življenje mladega delavca Jožeta Hrena, mizarskega pomočnika pri Rozmanu v Stanežičah pri St. Vidu nad Ljubljano. Hren se je dopoldne po opravih pripeljal s kolesom v Ljubljano. Tik pred poldnem se je mudil pri trdki »Radio« v palači Vojne posojilnice, nato pa je sedel na kolo in se hotel odpeljati po Miklošičevi cesti proti domu.

Prav v tem času pa je privozil po Masarykovi cesti proti kolodvoru Slamičev tovorni avto, ki ga je vodil šofer Marjan Sosič. Kakor pripovedujejo očitvidi, je avto pred Miklošičevo cesto krepko signaliziral in vozil prav z zmerno hitrostjo. Kljub temu pa je Hren, ki morda ni dovolj pazil, od kje prihajajo znaki, hotel zaviti na Masarykovo cesto. Če bi bil vozil po desni strani, bi se bil avtomobilu le izognil, ker pa je hotel zaviti kar z leve strani, se je nenadoma znašel pred avtomobilom in nesreča je bila skoraj neizogibna. Poleg drugega pa je kolesar napravil še to napako, da je izgubil prisotnost duha in kolo ustavil, tako da je stal na njem z nogami na tleh. Če bi bil šel hitro dalje, bi ga avto morda

ne bil zadel, tako pa je prišel pod težko vozilo kljub temu, da je šofer takoj na vso moč zavrl. Prednja kolesa avtomobila so šla čez bicikel, kolesarja samega pa je prednja leva stran vozila s tako silo treščila ob tla, da je kolesar na mesu obležal v nezvesti. Iz ušes mu je tekla kri in videti je bilo, da mu je počila lobanja.

Reševalni avto je bil sicer takoj na kraju nesreče in je ponesrečenca odpeljal v bolnišnico, kjer so mu skušali rešiti življenje, ali pa vsaj spraviti k zavesti. Vendar pa je bil ves trud zaman, kajti Hren se sploh ni zavedel in je kmalu popoldne umrl.

Pri tej nesreči ponovno opozarjamo vse kolesarje, pa tudi pešce, naj bodo pri prehodu čez prometne ceste skrajno previdni in naj se strogo drže policijskih predpisov. Namesto, da se vseprek zabavljajo čez razne varnostne naprave in prometne črte na Marjinem trgu in po drugih delih mesta, kjer je velik promet, naj se vsak tisti raje ozre, kje bo šel, da se mu sploh kaj ne zgodi. Zlasti kolesarje naj pa ta nesreča izuči, naj vozijo zmerno. Prevelika predznost je bila že nešteto krat kriva nesreče in bo še.

Ribe na trgu

Na današnjem živilskem trgu je bilo poleg zabijih krakov, ki jih imajo nekateri ljudje prav radi, tudi precej najrazličnejših vrst rib. Cene so bile sorazmerno še dokaj ugodne. Najdražje so bile postviri, ki so jih prodajali po 40 din, takoj za njimi pa osliči in lignje, ki so bile po 28 din kg. Ščuke in tune so bile po 18, skuše in palamide po 16 din. Sardelce so držali po 14, 12 in celo 10 din. Prav tako so bili po 10 din tudi klini in ščuke.

Delavska stanovanjska kolonija za Bežigradom, ki smo jo pred kratkim opisali, se mirno in naglo bliža svojemu urenitvenju. Po razpisu del so bile odprte ponudbe. Javilo se je kar 18 ponudnikov s prav znatnimi popusti. Razen del za notranjo opremo vseh treh poslopij z 48 stanovanji in lepim zavetiščem za otroke, bodo vsa zidarska in druga dela v kratkem oddana.

88

vedal, kako jih zaničujem. Dosti sramotno je že bilo videti, kako obupno branijo svoje posebne pravice, ki so jih pridobili na političnem in gospodarskem področju. Srce pa se mi je vzdigovalo od ogorčenja, ko sem videl, da imajo komunistični red samo za ugodno priliko, da si lahko dobe ženska. Do bolj kužne nižine se ne bi mogla ponižati niti socialna in moralna miselnost Al Caponejev in njihovih tolp.

Mojemu smehljaju se je posrečilo, da je Polkina od kraja razbesnilo. Začel je rjoveti name: »Zakaj se smejaš? Ali ne moreš prenesti, če ti komunisti govorijo resnico? Vdreti se bi moral pod zemljo, namesto da se režiš! To so pravi borci in zvesti tovariši. Ti razumejo, kakšna je cena svobode. Razumejo človeško naravo. Ti si torej proti človeški naravi?«

Zahteval sem še enkrat besedo, toda Polkin mi je ni hotel dati. Zato sem začel groziti, da bom odšel s sestanka. Nazadnje mi je Polkin blagovolil nakloniti besedo.

»Tovariši,« sem dejal, »razgovor je zdaj prišel na moja moralna čustva. Dovolite mi, da vam povem tole: če mislite, da sta moralna razbrdanost in nemoralnost nekaj naravnega in komunističnega, vam povem, da me je takega komunizma groza. Nekega dne hoste morda obžalovali zločube, ki jih danes dopuščate pod imenom svobode človeške narave. Pogledajte bolnišnice, polne so mladih ljudi, ki so našli spolne bolezni.

Vi pravite temu svoboda! Prav dobro! Ohranite to svobodo samo zase. Moj komunizem se ne bo nikdar prilagodil takim rečem. Nočem imeti

Mussolini za razdelitev ČSR

v svojem pismu naslovi enem lordu Runcimanu

Rim, 16. sept. AA. (DNB) »Popolo d'Italia« z dne 15. septembra prinaša pod naslovom pismo Runcimanu tale Mussolinijev članek:

Ko ste pred nekaj tedni zapustili London in odpotovali v Prago, svet ni imel jasne slike o vaši nalogi, o vaši kompetenci in o vaši odgovornosti. Ali je bilo vaše poslanstvo uradno? Ali ni bilo uradno? Vse drugo je bilo zavito v nekakšno londonsko meglo. Ali je bila vaša naloga posredovalca? Toda kakor koli je to bilo, prišli ste v Prago v družbi cellega štaba sodelavcev in pozornost vsega sveta je veljala vam. Vsakdo se je moral čuditi skrbnosti in vnemi, s katero ste se lotili svoje težke naloge. Zadnje tedne ste prebrali nešteto spomenic, in na stotine pisem, sprejeli ste mnogo in mnogo ljudi, razgovarjali ste se z voditelji vseh narodnosti. Kajti urediti je treba ne samo nemški problem, temveč tudi madžarskega in poljskega ter slovaškega — toliko problemov, kolikor je narodnosti. Prepričan sem, da ste v svojem srcu že prišli do spoznanja: ker ni českoslovaškega naroda, tudi českoslovaške države ne more biti. Prišli ste v družino, kjer ni niti minimuma pristranosti in razumevanja kakor med ljudmi iste krvi. Osnovni elementi českoslovaške družine so raznovrstna plemena, ki drugo drugemu ne morejo videti. Navdahnjeno niso s centripetalno, ampak s centrifugalno silo. Samo sila jih drži skupaj. Kakor hitro bi ta sila odnehala, bi se neizogibno začel razpad českoslovaške. Versailles bi bil moral ustvariti novo česko zgodovinsko ime s homogenim češkim prebivalstvom. Toda namesto tega je iznašel českoslovaški pojem skupnosti, ki je nikoli ni bilo. Tako se je ustanovila umetna država, ki je že pri rojstvu dobila svoje temeljne elemente slabosti in svoje življenjske nesposobnosti. Prepričan sem, gospod Runciman, da boste trčili dobesedno ob ta pojav,

kakor sem vam ga naslikal. Morda ste se vprašali, kaj imate še storiti. Po Hitlerjevem govoru je za vas, g. Runciman, prenehalo lepo vreme. Prej ste mogli kaj doseči, kar bi našlo prostora v zgodovini. Zdaj ni več časa za kompromise. Karlovi Vari so že zdavnaj zastareli. Beneš je izgubil dirko. Vam, gospod Runciman, ne ostane drugega, kakor da predlagate g. Benešu plebiscit. Ne samo za sudske Nemce, ampak za vse narodnosti, ki bodo to zahtevale. Beneš bo plebiscit odklonil? Po tem sem prepričan, da se bo Anglija sedemkrat premislila, preden se spusti v vojno, da reši fiktivno državo.

Predlagajte plebiscit, ali bolje, plebiscite. Velikostna in delikata je ta naloga. Celi kraji so, kjer bo plebiscit imel za rezultat priključitev k bratskemu narodu. Toda tudi takšni kraji so, kjer so razna plemena zelo med seboj pomešana, in tu ni mogoče kratko in malo potegniti črte; tu bi se moral izvesti sistem tako imenovane enakopravne kantonizacije ali kaj podobnega. Kadar se določijo kraji, kjer naj se izvede plebiscit, bo prišel čas, ko naj se uredijo pogoji zani in nadzorstvo.

To nadzorstvo bi moglo biti mednarodno, saj se je prav dobro obneslo tudi pri plebiscitu v Posavju.

Gospod Runciman, vtis imam, da vas bo to pismo zanimalo. Ko bo ta incident likvidiran, bo naknadno definiran novi evropski zemljevid. Obenem bo ugasnilo gorišče neredov in nemira. Miroljubno in na pameten obseg reducirana Praga bo močnejša in varnejša in bo mnogo lažje napredovala, ker ne bo več obremenjena z balastom sovražnih narodnosti. Za Italijo je tako rekoč nemogoče živeti v priateljstvu s českoslovaško; prav lahko bi pa bilo prijateljsko živeti z bodočo Češko. Meje, narisane z eno potezo peresa, se z drugo potezo peresa lahko spremenijo. Vsekako je druga stvar, če meje zariše božja roka ali človeška kri.

Kriva prisega pomagala do ločitve

Maribor, 16. septembra.

Pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča traja danes zanimiva razprava. Na zalogi klopi sede 39 letni čevljarški pomočnik Konrad Hiel iz Maribora, njegova priležnica 33 letna tkalka Roza Bolko, 40 letni pomožni delavec iz železniških delavnic Josip Zabukoveš iz Maribora ter njegova prijateljica 38 letna delavka Marija Mesarič. Zadeva, zaradi katere so prišli pred sodnike, je sledeča:

Josip Zabukoveš je vložil tožbo proti svoji ženi Karolini za ločitev zakona od mize in postelje. Ker pa so mu manjkali dokazi za ženinovo krivdo, je začel v jeseni lanskega leta nagovarjati Hiel Konrada in njegovo priležnico Bolko Roza, naj bi v ločitveni pravdi krivo pričala proti njegovi ženi Karolini. Na ponovno prigovarjanje sta oba pristala na njegovo ponudbo, ker jima je Zabukoveš obljubil lepo nagrado, ter je jima tudi izplačal. Domenili so se, da bo Hiel, ki ni mogel nastopiti

pod svojim pravim imenom pri sodišču — ker je bila pod njegovim imenom zaslišana že neka druga priča — nastopil kot Boltazar Franc ter bo krivo pričal, da se je Zabukoveševa žena v javnih lokalih v njegovi družbi nesramno obnašala. Bolko Roza pa bo Hielove izpovedbe dokladno dopolnjevala.

Na razpravi, ki je bila 17. januarja 1938, sta Hiel in Bolkova res nastopila kot prič in pod prisego lažno izpovedala zoper Zabukoveš Karolino, katere pa Hiel niti poznal ni. Zakon med zakoncema Zabukoveš je bil zaradi tega pravomočno ločen po obojestranski krivdi, pri čemer se je izrek o krivdi Zabukoveševne žene oprl predvsem na izpovedbe Hiel in Bolkove. Tudi Mesarič Marija, ki živi skupaj z Josipom Zabukovškom, je nekajkrat prišla k Hielu na dom ter ga nagovarjala, da bi lažno pričal.

Hiel in Bolkova sta zanikala sprva vsako krivdo, končno pa sta vse odkrito priznala. Zabukoveš in Mesarič Marija pa odločno zanikata, da bi bila kriva. Razprava ob času poročila še traja.

Iz policijske torbe

Kot je videti, se v Ljubljani tatvine spet množijo. Bržkone hočejo razni tatovi delati pred zimo razne dobre kupčije in se tako preskrbeti za mrz in druge zimske neprijetike.

Policija je spet dobila prijavo o tatvini kolesa, ki je bilo ukradena Fisterju Francu na Zaloški cesti. Kolo je znamke »Pretiosa« in je vredno 500 din. — Piškur Marijana pa je prišla naznaniti na policijo, da ji je bil 11. septembra na kamniškem vlaku od izstopu na gorenjskem kolodvoru ukraden skoraj nov fotografski aparat znamke »Zeiss-Ikon«, ki je bil črne barve, velik 6x9 in v rjavi usnjati torbici na dolgem jermenu, kar je bilo vse skupaj vredno 1200 din. — Skubic Mariji iz Štepanje vasi pa je nekdo odnesel v noči na 13. septembra več kosov moške in ženske obleke v skupni vrednosti 650 din.

Pri trgovcu s kurivom Resmanu Alojziju pa se je v zadnjem času nekajkrat javil neki možki, ki se je izdal za posestnika Repovža iz Zgornjih Cerovcev. Pri omenjenem trgovcu se je ponudil, da mu preskrbi in dobavi bukova drva. Trgovci je na to pristal, mož pa je zahteval v naprej nekaj denarja, ki ga je tudi dobil. To se je ponovilo nekajkrat. Ko pa je trgovec čakal, da pridejo drva ali se vrne omenjeni možki, ni bilo ne enega ne drugega in trgovec je sprevidel, da ga je pretakan okolišal za 1000 din.

ničesar s pojmovanjem, ki polni bolnišnice in klinike z mladimi ljudmi, fanti in dekleti, ki so za vse življenje okuženi s strahotnimi boleznimi. Ze ta razlog sam bi mi zadostoval, da zapustim to nesrečno državo.

»Prav dobro, dali ti bomo primeren potni list.«

»Ne potrebujem ga, saj imam ameriškega, ki je izvrsten,« sem mu odgovoril.

Polkin je povprašal, če želi še kdo besede. Na oder je prišlo še nekaj resnejših tovarišev, ki so tudi napadali moje nazore, pa so vendar dvignili razgovora na malce višjo moralno ravno. Zdelo se je, da je splošno mnenje, da se me naj iznebijo in sicer čim prej, tem bolje.

Ko je bilo razgovora konec, je Liberov dal na glasovanje naslednji sklep:

»Člani stranke v delavnici za orodje v tovarni ATE smo sklenili, da je Smitha treba poslati nazaj v Združene države. Smith je jabolko razdora, je nepopravljiv, nezadovoljen in se ne zanima za drugo kakor kako bi pospeševal agitacijo proti stranki in proti Sovjetski Rusiji. To je gajeva ovca, ki jo je treba ločiti od druge črede, da je ne okuži. Zahtevamo od višjih oblasti, da ga ob odhodu tudi izključijo iz stranke.

Prosimo madžarske in slovaške tovariše, naj v Združene države sporoče o napravnem delovanju Smithovem v tej državi in prosimo ameriško komunistično stranko, naj ga nikar ne sprejme več v svojo sredo, zakaj od njega ni moči pričakovati ničesar dobrega. Treba je, da tam nihče več ne zaupa Smithu in da ravnajo z njim kakor s kužo.

Filmi

Pasteur — dobrotnik človeštva (Kino Slova). V Warner Brothers so lansko leto izdelali nekaj redko kvalitetnih filmov, med katerimi gre prav gotovo prvo mesto »Pasteurju«. Lik nesebičnega učenjaka, ki je vse svoje življenje in vse svoje delo posvetil človeštvu v prid, vstaja prav tako heroičen in živ iz močnega Munijevke kreacije, kakor nam ga je bilo dano spoznavati in ga občudovati iz njegovega življenjepisa in iz ganljivih anekdot, ki so jih bili pozorni rodovom v zgled zapisali njegovi vrstniki. Možatost in trdna volja, kljubovalnost, ki v boju za koristno in pravilno stvar ne pozna utrujenosti, misel, ki preveča kakor mogočen ogenj to, v iskanje zaverovano osebnost — vse je dal genialni umetnik Paul Muni v svojem »Pasteurju« z umetniško močjo, ki zahteva brez-pogojnega spoštovanja. Režiser Dieterle pa je s stvarilno silo prikazal okolje in vzdušje dobe, ko se je začela vojevati prva zarja moderne medicinske vede: spletke tedanjih »brancelnikov«, ki so hujšali vplivne ljudi proti delu poštenega pionirja bakteriologije in nesebičnega zvestoba naj-ožjih Pasteurjevih sodelavcev. Zdi se, da je ponekod z magično silo oživilovljena zgodovinska veličastnost dogodka: zlasti v prizorih, ko se po dolgi trudi in brezuspešnih poskusih končno posrečijo eksperimenti, ki so zarezali odločilno brazdo in odprli široko perspektivo novih možnosti. Film bi si moral ogledati slednji kulturni človek: zaradi njegove dokumentarnosti in zaradi sijajne umetniške vrednosti.

Smrtna nesreča z motornim kolesom

Ptuj, 15. septembra.

Včeraj dopoldne se je peljal s svojim prijateljem tukašnji mehanik in trgovec Sirc Franc proti Juršincem. Nesreča pa je hotela, da se je motorno kolo prebrnilo in sta oba padla. Njegov prijatelj, ki je krmaril, in je Sirc padel nanj, je ostal nepoškodovan, medtem ko je Sirc nezvestnega moral brez vidnih ran pripeljati v tukašnja bolnišnico zdravnik iz Juršincev gospod dr. Spindler.

V bolnišnici so mu nudili vso pomoč, toda brez uspeha. Umril je ob pol desetih. Pokojni je bil mestni svetnik, podpredsednik pevskega društva »Cedilije« v minoritski cerkvi, član prosvetnega društva in FO ter priden sodelavec pri žiljski četi v Ptuj. Umril je v 31. letu svojega življenja. Zalujočim naše iskreno sožalje!

Konji so pohodili otroka

Ptuj, 15. septembra.

4 letna Horvat Rozika iz Gornje Jablane pri Cirkovcih je šla z očetom na polje. Medtem ko je oče opravljal svoje delo, se je dekletce igralo pri konjih. Živali so potegnile voz in šle preko otroka. Revico so pripeljali v bolnišnico z težkimi poškodbami na glavi in nogah.

Okrajni cestni odbor v Kamniku se je s 1. septembrom preselil s svojega pisarne in ostalimi poslovnimi prostori iz hiše Karola Stareta, kjer se je dosedaj nahajal — v lastno poslopje, ki je bilo last Fr. Rodeta, oziroma Mestne hranilnice ljubljanske.

Poslopje se nahaja v neposredni bližini spodnje železniške postaje Kamnik, kjer odslej dalje okrajni cestni odbor zopet redno uraduje.

Od tu in tam

Dvajset let je poteklo včeraj, odkar je srbska vojska s pomočjo Francozov in njihovega topništva prodrla na solunskem bojišču skupno nemško-bolgarsko fronto. Največja bitka se je bila na Kajmakalanu. S to bitko, odnosno s porazom zavezniških čet, je bil dan znak za končanje svetovne vojne. Srbska vojska je s Francozi vred takrat obdržala vse osvojene položaje in začela nato, čim se je odpočila, srđilo napadati sovražnika ter ga goniti iz Srbije. Glavno poveljstvo nad zavezniškimi četami je imel francoski maršal, sedanji vojvoda jugoslovanske vojske, Franchet d'Esperey.

Bivši francoski bojovniki, ki se že teden dni mude v naši državi, so iz Oplenca odšli na bojišča na solunski fronti, koder so se pred dvajsetimi leti s Srbi vred borili. Povsod so francoske goste nad vse lepo sprejeli, tako zastopniki oblasti in vojske kakor tudi prebivalstvo.

Tolpo poklicnih goljufov na igralne karte je prišla policija v Senti. Goljufi so bili razdeljeni v več skupin ter imeli posebne karte, ki so bile na zunaj označene s posebnimi znaki, katerih pa so igralci ni mogli zlepa zapaziti. Na to limanico so lovili lahkoverne igralce ter jih pridno skuabili. Če je kdo izrazil pomislek glede kart, so takoj poklicali kavarnarja in naročili nove. Še preden pa so karte prišle v igro, jih je že spretni slepar zamenjal s prejšnjimi. Policija, ki jih je prišla, ni mogla ugotoviti, koliko prigoljufanega denarja so odnesli ti sleparji. Le to vedo, da gre v težke tisočake.

O zborovanju lastnikov kinematografov v Belgradu smo že včeraj poročali. Spomenica, katero so poslali po zaključku svojega zborovanja, vsebuje med drugim predlog, naj se vse pristojbine, ki gredo v občinske, banovinske in državne blagajne, znižajo. Državna taksa naj se zniža od sedanjih 20% na 10%, banovinska in občinska pa naj se znižata tako, da bosta skupaj znašali le polovico državne takse. Poleg drugih poročil je bilo na programu tudi poročilo o kinematografski zadruzi za posojanje filmov, ki ga je podal lastnik ljubljanskega kina »Union« Milan Kham.

Kongres za zgodovino medicine, ki se je bil pred tednom začel v Zagrebu in se potem nadaljeval nekaj dni v Belgradu, je bil nedavno zaključen. Večina domačih in tujih udeležencev je nato odšla v dalmatinska letovišča na izlete. Vsi so se dobili v Dubrovniku. Nemci in Francozi so že v sredo nanaglo odpotovali zaradi napetosti v Evropi, ostali pa bodo odšli čez nekaj dni.

V Pančevu so te dni izkopali nad vse zanimiv meč. Ko so kopali temelje za novo hišo, so odkrili zarjavel kos železa, ki je bil podoben meču. Čim so odstranili rjo, so se pojavila neka imena grofov, baronov in drugih plavokrvnih ljudi. Spodaj pa je bilo pripisano, da krvnik prosi Boga, naj se usmili duš vseh tistih, ki jim je bil on kot krvnik odsek glavo. Očividno je bil to krvnik grof meč, s katerim je sekal glave neposlušnim plemenitašem v času ogrske zasedbe Belgrada v srednjem ali v začetku novega veka.

Uredba motornih vlakov na progi Zagreb-Belgrad je pokazala lepe rezultate. Posebno ugodno je to, da je železniška uprava vpeljala po dva motorna vlaka, ki odhajata vsak dan v vsako smer. Ker s novimi vlaki ugodni zlasti za tujce in ostale letovisčarje, bo železniška uprava začela s poskusi tudi na progi Zagreb-Sušak. Sprva so se lani pojavili dobri načrti, da bi začeli to progo elektrificirati od Sušaka navzgor in sicer najprej odsek do Skrljeva, kajti na tej progi je mnogo zadušnih predorov. Pozneje se je pojavila misel, naj bi elektrificirali vso progo prav do Srpskih Marovic. Načrti so bili deležni sicer pohvale, a ne denarne podpore. Zato so prišli na misel, da bi se uvedli motorni vlaki. Za to progo pa bi prišla na vrsto še proga Zagreb-Split.

Bolni zob je povzročil smrt zagrebškega policaja Toma Belkovića. Belković, ki je doštudiral sedem razredov gimnazije, je moral zaradi slabih gmotnih razmer v policijsko službo. Pred kratkim ga je začel boleti zob, nakar je odšel k nekemu zagrebškemu zobotehniku. Ta mu je zdravil zob, ko je nenadno nastopilo zastrupljenje, kateremu ni bilo več odpomoti. Oblasti so odredile raztelesenje, da se ugotovi, če je poslabšanje boleznih povzročilo nestrokovno zdravljenje.

Epidemija griže se je v velikem obsegu pojavila v dolnjelendavskem okraju, zlasti v vaseh Dolina, Petesovec in Dolga vas. Oblasti so izdale potrebne ukrepe, da se bolezen ne bi razširila še naprej. Bolnišnica v Dol. Lendavi je prepolna bolnikov, da so morali nekatere odpremiti v bolnišnico v Čakovac.

Strahovita železniška nesreča se je dogodila v sredo popoldne blizu postaje Ovčar Banja pri Čačku v Srbiji. Na postaji se po rednem voznem redu srečavata brzi in mešani vlak. Ker se zadnje dneve to ni dogajalo, je strojevodja brzega vlaka, čim je privojil v postajo in ni videl mešanega vlaka, pognal vlak z večjo brzino. Pri izhodu iz postaje pa je brz vlak butnil v nasproti prihajajoči mešani vlak. Udarce je bil strahovit. Lokomotiva mešanega vlaka se je zmečkala, poleg tega pa so se razbili trije potniški vagoni in dva furgona. Še huje pa je, da je nesreča zahtevala smrt šestih potnikov, medtem ko jih je bilo sedem težko, a 16 lažje ranjenih. Tudi proga je hudo poškodovana. Na kraj nesreče je prišla takoj komisija, ki bo skušala ugotoviti krivca. Mislijo, da je krivec nesreče kretnik, ki je spustil oba vlaka na isti tir.

Svojevrsni načrti mladega „Zagorca“

Te dni je padel v roke našim orožnikom mladi dečko, star okrog 20 let — doma iz Hrvaškega Zagorja iz okolice Krapine, ki je prosljati po našem mestu. Naivno otročji nasmeh mu je igral na obrazu, ko ga je orožnik pripeljal na orožniško postajo. Ko pa so se malo natančneje pozanimali za njegovo preteklost in mu preiskali listino, so našli med raznimi drugimi papirji tudi njegovo doprsko sliko, ki ga je predstavljala kot duhovnika. Slikan je kar v črni srjaci, katero je imel na sebi, za vratom je imel duhovniški ovratnik, okrog vratu pa dolgo veržico s križcem — kot kakšen višji cerkveni dostojanstvenik. Slika je bila novejšega izvora in se je moral slikati že v kakem našem okraju.

Preskrbeti si je hotel na nedovoljen način nekako legitimacijo, katero bi opremil z omejenjo sliko in s katero bi šel med naše kmečke ljudstvo nabirati in izvajati izdatnejše milodare. Ves zasnovan načrt pa so mu prekržili naši orožniki ter ga oddali še za nekaj časa za »zamereno semenišče, da dokonča svoj študij.

Važna razsodba za vlagatelje kočevske „Mestne hranilnice“

Kočevje, septembra.

Okrožno sodišče v Novem mestu je v pravni stvari tožečih strank Stimec Franciške, delavke v Turhah pri Kuželju ob Kolpi, Tanke Magdalene, služkinje v Čvišlerjih pri Kočevju in Hutterja Janeza, prevzitarja v Livoldu pri Kočevju proti toženim strankam dr. Romu Richardu, odvetniku, Ganslmayerju Robertu, trgovcu in posestniku, Betrijaniju Božidarju, bivšemu okrajnemu šolskemu nadzorniku, Erkerju Rajmundu, posestniku in gostilničarju in Kressetu Alojziju, posestniku in veletrgovcu zaradi izplačila Stimec Franciški 15.662, Tanke Magdaleni 15.866,53 in Hutterju Janezu 48.705 dinarju, razsodilo, da je vseh pet gori imenovanih obtožencev nerazdelno dolžno plačati tožečim strankam gori razglašeno zneske s 4% obresti od 1. januarja 1937 dalje in to proti izročitvi hranilnih knjižic »Mestne hranilnice kočevske«, ter jim povrni pravne stroške, ki so pri prvotnožitju Stimec Franciški odmerjeni na 10.708,90 din, pri drugotnožitju Tanke Magdaleni na 8833 din, in pri tretjetnožitju na 5473 din, in sicer vse v 15 dneh pod izvršbo.

Tožitelji trdijo, da se je v prvi polovici l. 1926 pod vodstvom petotoženca, veletrgovca Al. Kresseta, ustanovila v Kočevju »Hranilnica in posojilnica« r. z. z. o. z., kot konkurenčni zavod »Mestni hranilnici kočevski«. Ustanovitelji so pod vodstvom petotoženca med vlagatelji nemške narodnosti agitirali za svoj denarni zavod z uspehom tako, da so ljudje v večjem številu začeli prenašati svoje vloge iz »Mestne hranilnice« v novo ustanovljeni denarni zavod. »Mestni hranilnici« je zaradi prenosa vlog pretila nepopravljiva škoda. Da se ugotovi zaupanje vlagateljev v »Mestno hranilnico«, je na podlagi poročene in zastavne listine z dne 24. junija 1926 prevzela »Premoženjska uprava« mesta Kočevje po § 2. pravil »Mestne hranilnice« poleg splošnega poročila za »Mestno hranilnico« tudi še posebno poročilo za hranilne vloge in njih obrestovanje z dovoljenjem vključbe zastavne pravice za poroštveno varščino do najvišjega zneska 15.000,00 din.

V letu 1929, so toženci in sicer prvi do četrtega kot člani direktorije in uprave »Mestne hranilnice«, peti obtožencev pa kot predsednik mestne »Premoženjske uprave« izposlovali s pomočjo velikega župana ljubljanske oblasti izbris navedene hipoteke, ne da bi sicer oskrbeli enakovredno zavarovanje hranilnih vlog vlagateljev »Mestne hranilnice«, čeravno so vedeli in morali vedeti, da preti »Mestni hranilnici« zaradi konkurence tvrdke A. Kajfež več milijonska izguba.

Po naznanju tožencev more tožeča stranka zahtevati svojo vlogo edino le od »Mestne hranilnice« kočevske, ne pa od njenih voditeljev.

Velike goljufije na račun tvrdke Kiffmann

Maribor, 16. sept.

Stavbeno podjetje R. Kiffmann je prišlo lanske leto na sled velikim goljufijam, ki so jih vršili na račun podjetja polir Franc Völker ter dobavljalec in vzornik gramoz Jožef Vrecl in Jožef Kacjan iz Zrkovcev. Vsi trije navedeni se zaradi teh manipulacij zagovarjajo danes pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča. — Obtožnica opisuje njihovo krivdo takole:

Podjetje Kiffmann je gradilo lani v Mariboru večje stavbe, pa je dobavljalo potrebni gramozni material deloma iz lastne gramoznice na Tezencu, deloma pa iz zasebnih gramoznic v okolici. Kontrola in obračunavanje dobav se je vršilo na sledeč način: Za vsako vožnjo materiala iz tujih gramoznic je gradbeni polir, ki je nadziral dela na dotični stavbi, izročil dobavitelju dobavnico, na kateri je bilo označeno tudi ime dobavitelja. Kopijo dobavnice je obdržal v svoji knjižici. Vsako soboto je potem podjetje izplačalo pripadajoče zneske dobaviteljem, ki so predložili originalne, od polirja podpisane dobavnice. Kontrola teh izplačil pa se je vršila šele pozneje, ko je polir izpisal celo dobavno knjigo, ki vsebuje po 100 dobavnice. Zaradi preobloženosti z delom, pa se v času lanskega poletnega stavbenega sezona kontrola sploh ni vršila, temveč šele na jesen. Za material, ki se je vozil k stavbam iz Kiffmannove gramoznice na Pobrežju, pa je nadziralatelj te gramoznice izdajal vzornik za vsako vožnjo dobavnice, katere je potem polir na zgradbi podpisal ter se je potem nadalje obračunavanje in kontrola vršila na podoben način, kakor pri dobavah iz tujih gramoznic.

Obdolženi Völker Franc je bil polir pri Kiffmannu, obdolženca Vrecl in Kacjan pa sta dobavljala in vozila gramoz deloma iz tujih, deloma pa iz Kiffmannove gramoznice. Ta način poslovanja z dobavnici pa je nudil razne možnosti za prevare na škodo podjetja. Vozniki so mogli dobavnice glede materiala iz Kiffmannove gramoznice enostavno uničiti ter izročiti polirju pripeljani material kot njihov lasten gramoz, katerega je

Iz športne krošnje

Državno ligaško nogometno prvenstvo, ki je zadnje tedne radi kopice drugih športnih dogodkov stopilo v ozadje, se zopet nadaljuje v nedeljo in sicer na treh mestih. Belgrajska Jugoslavija bo »potovala« sama do Zemuna v goste na majhno igrišče Sparte. »Jugoslavija« nima sicer lahke naloge in se bo morala močno potruditi, če bo hotela premagati pridne in ambiciozne Spartance. Tekmo bo sodil g. Nenadović iz Indije.

Drugi belgrajski klub Edinstvo mora v Varazdin, kjer ga čaka tamkajšnja Slavija. Edinstvo je letos slabo in ni izključeno, da bo tudi iz Varazdina odšlo brez točk. Varazdinska Slavija pa se je proti Hajduku pokazala, da nima preveč strahu tudi pred renomiranimi gosti. Tekmo bo vodil Vasa Stefanović.

Sarajevska Slavija, ki je zaenkrat še brez vsake točke, mora iti v Split. Težko je oditi iz Splita nepremagani in to se najbrže Slaviji tudi ob njeni 30. letnici, ki jo je s takim slovesom proslavljala ves teden, ne bo posrečilo. Oba kluba sta se sporazumela za sodnika Bažanica.

Lahkoatletskega ženskega evropskega prvenstva, ki bo v soboto in nedeljo na Dunaju, se jugoslovanske tekmovalke ne bodo udeležile. Ministrstvo za telesna vzgojo se je poslužilo svoje pravice in prepovedalo odhod jugoslovanskih tekmovalk na Dunaj, češ da s svojim znanjem in rezultati ne morejo dostojno zastopati jugoslovanskega športa. Odločba ministra je več kot na mestu in je bila nujna.

Za meddržavno nogometno tekmo Poljske in Jugoslavije, ki bo 25. septembra v Varšavi, je jugoslovanska nogometna zveza določila naslednje zastopstvo: Glaser, Hügl, Matošić, Lechner, Jaz-

Peti obtožencev pa ni bil niti v vodstvu hranilnice ob času ukinitve sporne hipoteke.

Priznava pa tožena stranka, da je bilo na seji upravnega odbora, na kateri so sodelovali vsi obtoženci izven enega, soglasno sklenjeno izbrisati sporno hipoteko, da so bili gozdovi »Premoženjske uprave« neizsekani, da je bila »Premoženjska uprava« visoko aktivna in bremen prosta, in da je bil izbris sporne hipoteke za premoženje mesta Kočevje velika ugodnost, da more tožeča stranka zahtevati izplačilo svoje vloge po določenem izplačilnem vrstnem redu, ki je pravdomoten in da nakup Kajfeževih nepremičnin predstavlja, oziroma je predstavljal za »Mestno hranilnico« ogromno breme.

Sodišče se je postavilo na stališče, da niti prvi štirje obtoženci, niti nadzorna oblast ni bila upravičena vlagatelje spraviti ob varnost njih vlog, ki so jo imeli vsaj zagotovljeno v zastavljeni imovini »Premoženjske uprave«. Da se je milijonska imovina »Mestne hranilnice« in »Premoženjske uprave« za časa gerentstva brez haska za vlagatelje porazgubila (po primerjavi bilanc iz leta 1929 do 1937) je posledica razmer nastalih po udeleževanju posebno peto-obtoženca, veletrgovca Al. Kresseta (priča gerenta Kostanjevec).

Ni pa dokazano, da bi bila tožeča stranka zaznala za škodo dotlej, da je zahtevala pri blagajni hranilnice izplačilo svoje vloge. Zanesli se je smela na tozadevne zakonite določbe kakor § 27. hran. reg. in določbe poglavja VI. uredbe o zaščiti denarnih zavodov, po katerih je dopustna in možna sanacija, ne pa likvidacija regulativnih hranilnic.

Morebitna regresna pravica tožencev nasproti občini, »Mestni hranilnici«, »Premoženjski upravi« in državi ter raznim organom navedenih uradov in ustanov s predmetno sodbo ni prikrašajana.

Kakor torej iz predmetne sodbe sledi, se približujemo časom, ko bodo krivci poloma »Mestne hranilnice« razkrinkani in bodo po imenih povsem različni od tožencev, katerim je sedanje ravnanje »Mestne hranilnice« z dr. Romom Richardom na čelu in z mestno občino kočevsko kot sotožnico naprtilo odgovornost za en milijon in pol. Dejstvo je namreč, da je ravno izbris 15 milijonske hipoteke po zgoraj imenovanih tožencih in sedaj celo obsojenih, vrglo Mestno hranilnico v likvidacijo in s tem vlagateljem prizadelo nepopravljivo škodo, ki se bo, kakor je iz te sodbe razvidno, lahko popravila, tako da bodo vlagatelji s tožbami proti zgoraj imenovanim obtožencem lahko še pravočasno prišli do svojih toliko zaželenih vlog.

podjetje seveda dražje plačevalo. Mogli pa so tudi na dobavnicih iz Kiffmannove gramoznice ponarediti polirjev podpis. Take prevare so dobavitelji vršili samostojno, še lažje, pa so šle sporazumno s prizadetim polirjem. Polir je dobavitelju potrdil prevzem gradbenega materiala, ki sploh ni bil dobavljen ali pa je potrdil prevzem večje količine. Prevaram je bilo nemogoče priti na sled, ker je bilo na zunaj vse v redu. Kljub temu pa je podjetje prišlo na sled prevaram, ker so storičili v svojem pohlepu izstavljali fignirane dobavnice za ogromne količine najdražjega gradbenega materiala, da je postalo podjetje končno pozorno, saj je bilo izključeno, da bi zamogel voznik v enem dnevu dobaviti toliko materiala, kakor so ga dobavnice izkazovale. Zaradi tega je potem Vrecl, ki je že računal z odkritjem, na figniranih dobavnicih, katere mu je polir Völker podpisal, svoje ime izbrisal ter napisal nanje ime Konstantin Toplak. Pod tem imenom je potem njegov hišec dvigal v Kiffmannovi pisarni pripadajoče zneske. Konstantin Toplak pa je Vrecl sosed in ko je tvrdka Kiffmann povabila Toplaka v pisarno, se je izkazalo, da on ni nikoli dobavljal gramozu. Vrecl pa je potem pregovoril še posestnika Ivana Avda, da se mu je podpisal na prazno poljo papirja. Na tej polji je potem Vrecl sam napisal potrdilo, češ da je Ivan Avda vozil gramoz včasih pod imenom Jožefa Vrecla. To potrdilo je potem predložil tvrdki Kiffmann, da bi sebe razbremeni. Obdolženi Kacjan je ponaredil na okrog 100 dobavnicih podpise Kiffmannovega polirja Obrehta ter je tudi sodeloval z Völkerjem, ki mu je podpisoval fignirane dobave.

Za koliko so s temi prevarami oškodovani Kiffmannovo podjetje, se ne da ugotoviti. Podjetje je pri Vreclu ugotovilo škodo s približno 30.000 din, pri Kacjanu pa z 10.000 din. Oba sta dajala Völkerju po 400 din na teden za fignirane dobavnice. Völker priznava, da je prejel samo od Vrecla okrog 4000 din.

Vrecl in Völker krivdo samo deloma priznavata, Kacjan pa jo popolnoma zanika. Razprava ob času poročila še traja.

binšek, Kokotovič, Šipuš, Lešnik, Wölfl, Antolkovič in Welker. Z izjemo Matošića, ki je član Hajduka, Lechnerja, ki je član BSK in Welkerja ki je član novosadske Vojvodine, so vsi igralci Zagrebčani. Zanimivo je dejstvo, da v reprezentanci ni nobenega pravga Belgrajčana.

Kukuljevič v Ameriki dobro »vozi«. Naš najboljši teniški igralec Puntčec je bil na turnirju za ameriško teniško prvenstvo v Forest Hillsu že eliminiran in sicer v treh setih po Amerikancu Makaju. Zato pa se toliko boljše drži Kukuljevič, ki je zdaj porazil še enega nasprotnika in sicer znanega ameriškega igralca Sidneya Wooda. Kukuljevič je zmagal z 8:6, 6:4, 6:3. Donald Budge je porazil Angleža Hareja s 6:3, 6:4, 6:0. Poljakinja Jedreževska je premagala Amerikanko Wodkmanovo z rezultatom 6:4, 6:2.

Rekord v tatvini in slepariji

Maribor, 15. septembra.

Nepoznan tat je danes jutraj izvršil v Mariboru naravnost v rekordnem času drzno tatvino in premeteno goljufijo. Ob 8 je bilo ukradeno v Franciskanski ulici skoraj novo kolo znamke »Velo«, last delavca Janka Markovića iz Studencev. Pustil je kolo za hip zunaj neke hiše prislonjeno, ko pa je prišel čez nekaj minut nazaj na cesto, je že kolo izginilo. Ob pol 9 pa se je pripeljal tat na ukradenem kolesu k čevljarstvu mojstru Stefanu Gašpariču v Orožnovi ulici. Začel se je pogajati za par najlepših gozdaric, vrednih 285 din. Dejal je, da se nahaja njegov brat v bolnišnici, ki jo danes zapusti, pa nima čevljev. Obljubil je čev-

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer sko stanje	Temperatura v °C		Relativna vlaga %	Oblačnost %	Veter (smer, jakost)	Padavine	
		naj- višja	naj- nižja				m/m	vrsta
Ljubljana	760,9	22,8	14,2	94	10	0	2,3	dež
Maribor	762,0	19,4	9,0	90	10	0	1,0	—
Zagreb	759,2	19,0	14,0	90	5	0	—	—
Belgrad	759,8	30,0	16,0	90	3	0	—	—
Sarajevo	760,3	21,0	13,0	90	2	0	—	—
Vis	760,6	19,0	14,0	80	6	0	—	—
Split	759,9	27,0	18,0	80	6	0	—	—
Kumovo	759,5	26,0	20,0	70	4	E ₂	—	—
Rab	760,5	20,0	17,0	70	6	SSE ₃	—	—
Dubrovnik	759,9	25,0	15,0	70	6	0	—	—

Vremenska napoved: Spremenljiva oblačnost, nestalna vreme.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od včeraj do danes: Včeraj je bila do 6 gosta nizka, dalje do 7 pa srednje gosta megla. Ob 7 se je pričela megla dvigati in se je do 7.40 popolnoma dvignila. Do 9.30 je bilo oblačno, nato pa do 14 večinoma oblačno. Od 14 do 16.45 se je oblačnost spreminjala, nato pa se je naglo pooblačilo s težkimi nizkimi oblaki. Od 18.30 do 19 je pihal močan severozapadni veter. Rahlo je deževalo v presledkih od 20 do ca. 5 zjutraj.

Koledar

Danes, petek, 16. septembra: Ljudmila.

Sobota, 17. septembra: Hilda.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Konresni trg; mr. Komotar, Vič-Tržaška cesta.

Prebivalstvo izven Ljubljane, ki stanuje v krajih, ki imajo ugodno železniško ali avtobusno zvezo z Ljubljano, opozarjamo na zapis gladiškega abonmaja za novo sezono. Stalni abonma Sreda ima predstavo samo ob sredah, stalni abonma Četrtek pa samo ob četrkih. Zato sta ta dva abonmaja izredno primerna za izvenljubljanske posetnike. Cene abonmaja so izdatno znižane, tako da bi zunanji posetniki, če se poslužijo abonmaja z vožnjo vred, ne imeli dosti več stroškov, kakor pa če kupujejo samo vstopnice po dnevnih cenah. Uprava sprejema tudi pisemne prijave. Abonma se plačuje v 10 zaporednih mesečnih obrokih. Prav tako pa vabimo tudi ljubljanske interese, da se prijavijo še kot abonenti Narodnega gledališča za sezono 1938-1939. Prijave se sprejemajo v veži dramskega gledališča do sobote 17. t. m. popoldne. Sprejemna pisarna posluje od 10—12 in od 15—17.

V tednu Rdečega križa bo Radio Ljubljana uvrstil med svoj spored sledeča predavanja: V ponedeljek 19. sept. ob 19.50: O namenih Rdečega križa in o samarijanskem delu Rdečega križa (g. Franta Mis). V torek 20. sept. ob 19.50: Občine in Rdeči križ (g. prof. Janko Sever). V sredo 21. sept. ob 19.50: Podmladek in Rdeči križ (ravn. g. Ivan Dolenc).

Prošnje akademikov za sprejem v Oražnov dijaški dom in za podelitev brezplačnega obeda. Po sklepu upravnega odbora Oražnov dijaškega doma v Ljubljani dobi tudi v zimskem semestru šolskega leta 1938-39 večje število revnih akademikov tukajšnje univerze brezplačen obed v Akademskem kolegiju, odnosno v Javni kuhinji pri Delavski zbornici. V prvi vrsti bi prišli pri tem oni akademiki v poštev, ki bi zaradi pomanjkanja prostorov ne mogli biti sprejeti v dom, vendar pa prosto stanovanje ne izključuje tudi brezplačnega obeda, če so gmotne razmere dotičnega akademika zelo neugodne. Prednost imajo v vsem medicini in nezakonsko rojeni. Za obe ugodnosti (brezplačno stanovanje in obed) se prosi v eni prošnji in sicer na predpisnem obrazcu — tiskovini, ki se dobi proti odškodnini 1 din pri hišniku Oražnov dijaškega doma v Wolfvi ulici 12. Kdor želi, da se mu pošlje tiskovina po pošti, naj priloži za pošiljko potrebne znamke. Na obrazcu prošnji so natisnjena vsa potrebna navodila glede izpolnitve ter glede potrdil in dokumentov, ki morajo biti prošnji priloženi. Nekolkovane prošnje, ki naj bodo naslovljene na: Upravni odbor Oražnov dijaškega doma v Ljubljani (univerza), bo ustanovna uprava sprejemala do vključno 8. oktobra t. l. Opozarja se, da bo upravni odbor uvaževal samo prošnje, napisane na predpisanih obrazcih, ki bodo pravilno in točno po navodilih izpolnjene ter potrjene in opremljene z vsemi potrebnimi dokumenti. Nezaodstno frankiranih ali nefrankiranih poštinih pošilk, dopisov, ki bodo vsebovali ali prošnje ali samo dokumente, uprava O. D. D. ne bo sprejemala.

Cerkev sv. Rešnjega Telesa v Mariboru bo kmalu gotova

Maribor, 15. septembra.

Z naglimi koraki gredo h koncu dela pri novi cerkvi sv. Rešnjega Telesa v Magdalenski ulici v Mariboru. Nova stavba vzbuja splošno pozornost ter jo prihaja vsak dan ogledavat veliko ljudi. Je pa tudi svojevrsna in zanimiva. Posebno lepo in učinkovito je pročelje s svojimi visokimi, vitkimi stebri; pod njimi vodi vrata v veliko svetlo dvorano, ki bo po potrebi služila kot cerkvena ladja, po potrebi pa kot dvorana za prosvetne namene. Nekaj posebnega je lesen strop dvorane. Krasno je kaseliran ter je ves iz parjene bukovine. Vsa ta dela so izvedli mariborski obrtniki izredno solidno. Veliko pa so pripomogli tudi vrli prebivalci iz Magdalenskega predmestja s prostovoljnimi delom. Na ta kuluk so hodili priprosti delavci in visoki gospodje, trgovci in obrtniki, pridno so vhteli lopate in krampe ter odvažali material. Cerkev bo predvidoma gotova v sredini oktoba, tako da se bo posvetitev že lahko izvršila na praznik Kristusa Kralja — na zadnjo nedeljo v oktobru. Posvetitev bo praznik za celo Magdalensko predmestje, ki dobi s to cerkvjo svoje duhovno središče in ognjišče.

ljariju, da bo prinesel kupnino čez pol ure, ali pa bo vrnil čevlje, če ne bodo bratu pristojali. V zastavo pa pusti ta čas čevljarju svoje novo kolo. Mojster Gašparič je bil s takšno kupnjo zadovoljen, saj je videl, da je kolo vredno nad 1000 din ter je bil prepričan, da ga kupec čevljev ne bo opeharil. Čakal pa je zastoji na povratek kupca in kolo je bilo ves dan pri njem v delavnici, dokler ni obvestil o vsem policije, kjer so mu povedali, da je imel posla s talom, ki je zastavil pri čevljarju komaj ukradeno kolo, da je dobil par novih, čevljev.

Južnoameriški Slovenec Ivan Budkovič, doma iz Cerknice, nam piše

o življenju naših izseljencev v Braziliji

„Tu ni zime, ni jaslje, pač pa večna pomlad ter tuji obrazi“

Tople pozdrave je te dni poslal našemu uredništvu z željo, da jih sporočimo tudi vsem našim bralcem, južnoameriški Slovenec Ivan Budkovič, doma iz Cerknice. Od leta 1914 do 1920 je obiskoval ljubljansko realno, hodil pa je tudi v trgovsko in zadržano šolo. Zdaj biva v Braziliji v Rio de Janeiro. Govori več jezikov, ki se jih je naučil deloma doma v Sloveniji, deloma pa pozneje, ko ga je pot peljala v svet. Svojo prvo službo je nastopil že pred 12 leti kot navaden uradnik, zdaj pa je višji uradnik, ali kakor ga tam imenujejo, direktor enega največjih podjetij, ki zaposluje okoli 36.000 delavcev ter uradnikov. On sam pa je zaposlil že 800 naših ljudi, med katerimi je mnogo uradnikov s precej dobrimi plačili. — Poleg toplih pozdravov pa nam je poslal Ivan Budkovič iz Rio de Janeiro tudi zanimivo poročilo o življenju naših ljudi v novi domovini Braziliji. Dal nam je tudi dovoljenje, da ga objavimo, »če se nam zdi primerno«. Poročila je toliko zanimivo, da ga objavljamo v celoti, kakor smo ga prejeli, ker bi bilo vsega škoda, karkoli bi iz njega izpustili Radevolje pa bomo ustregli tudi njegovi želji, da pošljemo številko našega lista, v katerem je izšlo to njegovo poročilo, v več izvodih, da bodo naši izseljenci tudi v Braziliji videli, da se jih v stari domovini še vedno spominjajo in z najtoplejšimi željami za srečo spremljajo njihovo življenjsko pot, četudi žive tako daleč od svojih pravih domov.

Napisal nam je takole:

Rio de Janeiro, 21. avgusta 1938.

Uredništvu »Slovenskega doma« Ljubljana.

Gotovo pride le redkokdaj kakšna novica iz ene največjih držav na svetu, zemlje večne pomladi, zemlje nekdanje Atlantide, domovine največjih pragozdov, domovine divjih Indijancev, raznih strašnih kač in drugih zverj.

Površina te naše druge domovine znaša okrog 8 milijonov in pol kvadratnih kilometrov ter ima čisto 45 milijonov prebivalcev. Deli se v 21 federalnih držav, od katerih je Amazona največja, saj meri okoli 2 milijona kvad. km, a nima niti enega milijona prebivalcev. Država Sao Paulo, v kateri živi največ Jugoslovancev, meri okrog 250.000 kv.

Slika iz boja pred 80 leti — ne resnična, marveč taka, kakršno je pokazal film »Poročnik indijske brigade«, ki so ga te dni spet kazali v Ljubljani. Naši bralci se pomnijo krasni roman istega naslova, ki ga je pred časom prinašal naš list. Roman je izšel v ponatisu in ga je moči dobiti še vedno pri upravi našega lista. Naročniki plačajo 14 din za 260 strani obsežno knjigo z mnogimi krasnimi slikami, nenarodniki pa 24 din, novi naročniki pa, ki plačajo naročnino za naš list za tri mesece naprej dobe knjigo zastonj. Povejte to svojim znancem in prijateljem, ki bi radi za jesenske dneve imeli kaj lepega berila.

km, a ima okoli 6 milijonov prebivalcev. Prebivalstva je okoli 80% belega, a drugo odpade na črnce ter razne mešanice, ki žive pa divjih pragozdih, ter se ne ve, koliko jih je.

Mnogo je naseljenecv po južnih državah, kjer je podnebje zmerno, dočim po severnih državah žive skoro sami domačini, ker lažje prenašajo trapično vročino.

Trgovina je dobro razvita, ter imajo skoro vse svetovne države tukaj svoja zastopstva, posebno se vodi v zadnjem času strašen boj med Severno Ameriko ter Nemčijo za nadvlado na tem trgu.

Industrija se jako hitro razvija posebno v državi Sao Paulo, ki je priznana kot največje industrijsko središče v Južni Ameriki ter se nahaja tovarna pri tovarni. Razume se, da je tukaj največ naših izseljencev.

Prvi Jugoslovani in njihovo delo

Ko je proti koncu preteklega stoletja Brazilija odpravila suženjstvo ter je začelo primanjkovati delovnih moči, je prišel glas tudi k nam o brazilskih dobrotah. Posebno veliko propagando so delali po revni Dalmaciji, Istri ter naši Primorski. Naša kruna zemlja ni mogla preživeti vseh svojih sinov, zato so šli po svetu iskati sreče, a kako razočaranje jih je doletelo, ko so se znašli sredi pragozdov ter med divjimi Indijanci. Zanimive stvari mi je pripovedoval moj stric Lojze Pavlič (doma iz Palčja, ki je prišel sem pred 44 leti), ko se je boril proti tem dijakom. Med temi pionirji najdemo mnogo znanih imen kot: Ule, (doma iz Gracovega), Košuta (iz Vipave, s katerimi sinovi sem študiral na ljubljanski realki leta 1914—1920), Pušnik, Kollar ter drugi, ki so se preselili v Severno Ameriko. Na kako kulturno delo teh ljudi ni bilo niti misliti, ker vsak lahko ve, kako so bili ti izseljenci izobraženi pred 40. leti. Kakor sem že omenil, so prišli ti ljudje iz bivše Avstro-Ogrske ter ostali zvesti tedanjemu cesarju Francu Jožefu. Mnogo teh ljudi se je popolnoma odtujila svojemu jeziku, ter so postali pravi Nemci, ker so ti tiste čase uživali pravi sloves med domačini, a njihovi otroci so se žalostneje končali ter se popolnoma odtujili, tako da niti eden ne ve, odkod je doma njegov oče ali mati. Kakšna je bila ta prva skupina izseljencev, se lahko vidi iz tega, da se ni niti eden javil med svetovno vojno, ko je »Jugoslovan«. Odbrana delala nadčloveško delo med izseljenci v Južni Ameriki, za osvobodjenje ter zedinjenje vseh Jugoslovancev. Ta predvojno skupino nase-

Zena velikega državnika, katere ni nikdar videti na slikah ali slišati o njej v javnosti: gospa Rahela Mussolinijeva na nekem kmečkem slavlju blizu Forlija, kjer ima Mussolini ne daleč od svojega rojstnega kraja posestvo

ljencev lahko popolnoma izbrisemo iz zgodovine braz. izseljencev, kot žalostno izgubljeno bitko.

Po statistiki se je po letu 1928 preselilo v Brazilijo okrog 40 do 50 tisoč jugoslovanskih državljanov, po večini so to Nemci in Madžari, a precej en del tudi Dalmatincev. Največ poljedelcev, kateri so obdelovali kavine nasade. Polagoma so se preselili v industrijska središča, posebno mnogo jih je v Sao Paulo, tako da je mesto postalo središče naše kolonije v Braziliji.

Kakor hitro se je naša kolonija osamosvojila, se je začelo tudi narodnostno zavedati in razvijati, posebno se, ko je prišlo sem nekaj zavednih Jugoslovancev ter kulturnih delavcev. Naj omenim gospoda Paternosta, Černigoja, Košuto ter mojo malenkost.

Društva

Lahko se reče, da je toliko društev, ki so bila ustanovljena, bodisi iz dobrih ali slabih namenov, prav žalostno končalo, ker nam je primanjkovalo časa in smo se na drugi strani tudi razšli vsak po svojih potih.

Časopisje

L. 1929 se je ustanovil tednik »Jugoslovan v Braziliji«, ki je bil ustanovljen z dobrim namenom, a je kmalu prenehal izhajati. Pozneje l. 1931. je začel izhajati tednik »Brazilski Slovan«, katerega urednik sem bil jaz, a je bil zaradi velike krize l. 1932. tudi ustavljen. Pozneje se radi pomanjkanja časa nisem hotel niti mogel ukvarjati s tem časopisom.

Naša mladina govori po portugalsko

Kar se tiče kulturnih in prosvetnih ter nacionalnih razmer, sem vam že popisal, da so zelo žalostne ter da je vse zapuščeno. Treba bo dosti dela in truda, da se stanje privede na pravo pot. Naša mladina govori skoro izključno jezik domačinov (portugalsko). Mnogokrat po cele mesece ne dobiš rojaka, ker je vse zaposleno kje izven mesta, tako da človek mnogo rajši govori jezik domačinov nego svojega. Jaz sam sem prepotoval skoro celo Brazilijo, a ko se človek zopet sreča z našimi ljudmi, mi gre tako nekako težko beseda iz ust. Se hujše je pa med našimi mlajšimi, ki govorijo portugalsko, ker hodijo v portugalske šole.

Delo

Dela je sicer tu dosti ter ne poznamo brezposelnosti, a zaslužek ni Bog ve kako dober, ker je valuta jako nizka. Vsak pa tu lahko izhaja, ker je vse zelo poceni (n. pr. 1 kg sladkorja 3 din, kave 4 din, kruha 3 din, meso 5 do 7 din itd.). Naši so vsi delavni ljudje ter imajo skoro vsi svoje domove. Mnogi precej dobro stoji, kakor g. Paternost, ki je lastnik mnogih hiš, stavbnih parcel, g.

»Da.«
»Tako? In kdo bo krbel za navigacijo? To bi rada vedela!«
»Očitajote, je pogledala vse okrog mize.«
»Zadnjič, ko sva vozila tja, smo mislili prav za prav iti v London. Veste, kam smo nazadnje zabredli? V Lizbono! V Lizbono!«
»Toda je kapitan težko sedel nazaj in dejal: »Zenska, pazi se!«
»To ga je zadelo v mozek. Že dve leti je namreč strašna nesreča bedla nad plovbo kapitana Jorhama. Ni in ni mogel stvari na dno in se je bil sam pri sebi že navadil na to, da je jadrar samo vzdolž obale od pristanišča do pristanišča in jemat s seboj tako imenovane priložnostne tovore. Tako je zaslužil marsikak fleten kupec denarja. Po zadnji »Wamponga« spustila na visoko morje, je postal njen tovar prav tako čuden, kakor njena smer. Jorham je upal, da bo te težave lahko prikril. Samo ponudba mr. Bonnyfeathera pred dobro uro, ki je bila nekaj izrednega, ga je zavedla k sklepu, da bo spel tvegal pot na široko morje. Da ga je takrat tako nepričakovano pljunilo v Lizboni na suho, mu je strašno tlačilo dušo. Zdjaj pa je žena vse izdala.

Polglasno ji je rekel:
»Saj si sama kradeš kruh iz ust. Domu bom pa že našel pot!«
Mister Bonnyfeather je dejal:
»O tem sem prebrčan, gospod kapitan. Razen tega pa je naš gospod Adverso po knjigah izborni podkovan v plovbi. Manjka mu samo še malce dejanske skušnje. Kdaj mislite razpeti jadra?«

Kapitan je bil že spet ves v svojem in dejal:
»Tu imamo ponavadi močan veter od kopnega, ki se na tej obali začne takole okrog zore. Če more gospod Adverso morda okrog dveh priti na krov, bi ob prvem svitu jadrar!«

Mister Bonnyfeather je dejal:
»Vincenc, zelo mi je žal, ker bom prekrizal vašemu stricu načrt. Bojim se, da bo morala vaša gospa teta svoje begunce deloma še nekaj dni dalje imeti pod svojo streho. Pogodil sem se s kapitanom Jorhamom, da bo prepeljal Antonia v Havano. Vozil bo najprej severno proti Genovi, da naloži tovor, saj tu ni zdaj ničesar več, kakor veste. Če imate potnike za Genovo, morajo še nočjo na krov.«
Vincenc je položil roko Antoniu okoli vratu in rekel:
»Meni je malo žal.«

Stari je rekel:
»Seveda, seveda. Zato bom zdaj izpili še zadnji kozareček, potem pa se ne bomo nič poslovili, kajti tako dolgo jaz ne vzdržim.«
Trčili so in vstali od mize. Ko se je Antonio ozrl, je mister Bonnyfeather izginil že skozi vrata, ki so držala v njegovo zasebno stanovanje. Ni se več ozrl, in vrata so se zaprla. Antonio je spregovoril:
»Fides, ali mi hoče storiti uslugo?«

Hervey Allen:

Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

Kapitan je pri tem zamahnil z roko v taki veličastni obsežnosti, da se je zdela, da hoče objeti z njim vse vesolje. Dotaknil se je Bonnyfeatherove roke in odpeljal starega gospoda k njegovi lastni mizi, rekoč:

»No, tak pojdite!«

Miss Jorhamova je zdaj govorila tako pritajeno, da je bilo Antoniu kar hudo:

»Gospod Adverso, nikar ne pozabite na to, kar sem vam dejala. Vsaj eno pokopališče ali dve, preden...«

Jorham je zavpil:

»Zdjaj pa nehaj s tvojimi nagrobniki, Jane!«

Antonio pa ji je obljubil, kakor je rekla, in takoj zapazil, da si je pridobil prijateljico. Prijela se ga je za roko in odšla sta tako k mizi.

Med večerjo je miss Jorhamova kmalu spet oživela in se začela spominjati prejšnjih letnih časov. Pogled ji je teknel čez kozarec in srebrnino, s prsti je tipala prt:

»Včasih človek pogreša družabnega življenja! Na naši »Wampanoagi« živiva kakor Indijanca. Vedno in vedno govorim Eliu, govorim...«

Možev pogled ji je vzel besedo, a si je brž opomogla:

»O, vsekakor je fletno dobiti se kdaj takole z gospodi in z izobraženo damo.«

»To pravim tudi jaz!« je vpadel kapitan v besedo in s prijaznim pogledom ošinil Fides.

Toussaint, ki je ujel pogled od mr. Bonnyfeathera, je vzkliknil:
»Gospoda moja, ali si smem dovoliti resno napitnico: živete dame!«

Ta trenutek je prineslo v sobo Vincenca, ki si je stresal dež iz las.

Miss Jorhamova je pripomnila:

»Poglej, Elias, rekla sem ti, da bo deževalo!«

Kapitan pa je pristavil:

»Dobro, kot barometer si res nekaj vredna, saj ti to priznam.«
MacNab je zašepetal Fides:

»Zelo občutljiv za vlago v vsaki obliki!«

77

Fides pa je bila ravno pri tem, da bi napitnico vrnila. Nasmehnila se je miss Jorhamovi in dejala:

»Pijem na nekaj, na kar lahko pijemo vsi, jaz prav tako polna upanja, kakor vi, morda še celo bolj, kdo ve. Živela bodočnost!«

Miss Jorhamova se je obojavljala, potem pa je rekla ostro:

»Jaz sem abstinentska!«

Mister Bonnyfeather je odvrnil:

»Toda, gospa, prosim vas! To je čisto lahko vino, nič drugega kakor zdravilo v našem podnebnju, niti sledu o opojnosti v malih možganih! To je tu tak običaj.«

Malo se je priklonil in pomežikoval napolnil miss Jorhamovi kozarec z ognjenim burgundcem. Miss Jorhamova je togo z nekakim dekliskim odporom vstala. Po kratkem obotavljanju se je odločila in trčila z mr. Bonnyfeatherom, kakor da bi bila že do kraja zapeljana in kakor da ne more nič več proti temu.

»Na bodočnost,« je zamrmrala in lica so ji kar zagorela spričo tolike nedoumljive razuzdanosti. Potem je burgundca zvrnila vase v enem požirku.

MacNab je zašepetal Antoniu:

»Takle star satan!«

Miss Jorhamova je počasi sedla. Roke je držala še pred seboj ni mizi, kakor da leže na nečem neprijetno električnem.

Zdjaj se je začelo vse smejeti in razvil se je splošen pogovor. Led je bil prebit.

Vincenc je bil kakor vedno ves živ novic in dobre volje.

»Ali ste že slišali novo pesem, ki jo prepevajo pobalini po cestah? Pesem meša Francozom korak, kadar marširajo.«

»Začel je peti s svojim razkošnim tenorjem. Njegov srečni preskrbni glas je Antonia spet prestavil v one zlate dni, ko sta se skupaj potepala po Corsu in tako čudovito zapravljala čas. V napredu, ki ga je prepeval Vincenc, v njegovem prešerno zasmejivem ritmu, je zvenelo vse življenje z livornskih cest. Kaj je bila bodočnost v primeri s tem?«

Na licih mr. Bonnyfeathera se je prikazala svetla rdečica. Bil je zelo ginjen. Počasi je vstal in vzdignil kozarec:

»Antonio, moj dragi, Bog te varuj!«

Tiho so pili. Nenadno pa jih je zmotil šum, kakor šum hrešččega drobnega dračja. Šum je prihajal od miss Jorhamove. Mister Bonnyfeather jo je že hotel skrbno potolči po hrbtu, ko se je nazadnje izkazalo, da se miss prav za prav iz srca smeje. Njen mož je vzkliknil:

»Ampak Jane, taka pa že nisi bila odkar nisi več Putmanova.«
Miss je bojevitno odvrnila:

»Tako? In ti, E-las, ti hočeš torej zares jadrati v Havanno?«
Donelo je, kakor da ga dolži zločina.

Kapitan je trmasto postavil kozarec na mizo in dejal: